

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarðasvæðis

Ársskýrsla 2022

maí 2023

Anton Helgason, heilbrigðisfulltrúi

Efnisyfirlit

Starfsskýrsla Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða fyrir árið 2022	3
Kostnaður við heilbrigðiseftirlit	6
Eftirlitsferðir 2022	7
Hollustuhættir	10
Mengunar og umhverfiseftirlit.....	16
Matvælaeftirlit	20
Endurskoðun á lögum um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit nr. 7/1998.....	22
Lokaorð	24

Starfsskýrsla Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða fyrir árið 2022

Starfsskýrslan er kynning á starfsemi heilbrigðiseftirlits en jafnframt samantekt um starfið á árinu. Starfsskýrslan er send á rafrænu formi til sveitarfélaga, Umhverfisstofnunar, Matvælastofnunar, Matvælaráðuneytis og Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytis. Einnig verður skýrslan aðgengileg á heimasíðu eftirlitsins www.hevf.is

Stjórnsýsluleg staða

Stjórnsýslulega er heilbrigðiseftirlit á vegum sveitarfélaga. Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða er eitt af 9 heilbrigðiseftirlitssvæðum sem starfrækt eru á vegum sveitarfélaga á Íslandi. Að Heilbrigðiseftirliti Vestfjarða standa 9 sveitarfélög. Heilbrigðiseftirlit er rekið skv. ákvæðum laga um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998 m.s.br. en þar segir m.a. „*Ekkert sveitarfélag skal vera án heilbrigðiseftirlits*“ og „*Landið skiptist í eftirlitssvæði og skal heilbrigðisnefnd, kosin eftir hverjar sveitarstjórnarkosningar, starfa á hverju svæði*“.

Vestfjarðasvæði nær yfir Vestfjarðakjálkann, skorinn frá um botn Gilsfjarðar og þvert yfir í Bitruna á Ströndum.

Íbúafjöldi á svæði Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða 1. janúar 2023 var 7.379 íbúar og hafði fjölgað um 174 íbúa frá fyrra ári.

Tafla 1. Íbúafjöldi 1.janúar

Íbúafjöldi 1 janúar	2023	2022	2021	2020
Ísafjarðarbær	3864	3840	3794	3809
Vesturbyggð	1182	1131	1064	1021
Bolungarvíkurkaupstaður	997	956	958	955
Strandabyggð	428	424	435	457
Tálknafjarðarhreppur	268	255	268	251
Reykholahreppur	242	233	236	262
Súðavíkurhreppur	235	215	201	208
Kaldrananeshreppur	116	109	110	109
Árneshreppur	47	42	42	43
	7379	7205	7108	7115

Heilbrigðisnefnd

Fulltrúar í heilbrigðisnefnd eru kosnir til fjögurra ára í senn á fyrsta Fjórðungspingi eftir sveitarstjórnarkosningar. Í heilbrigðisnefnd eiga sæti sex fulltrúar, fimm eru kosnir á Fjórðungspingi og Samtök atvinnurekenda tilnefna einn fulltrúa í nefndina. Á Fjórðungspingi sem haldið var 8. – 10. september á Patreksfirði var ný heilbrigðisnefnd kosin. Við val í heilbrigðisnefnd hefur landfræðileg staðsetning nefndarmanna tekið mið af gömlu heilbrigðisnefndunum.

Heilbrigðisnefnd 2022-2026

Aðalmenn

Jónas Þór Birgisson, Ísafjarðarbæ *-formaður*
Lilja Magnúsdóttir, Tálknafjarðarhreppi
Guðbjörg Þrastardóttir, Ísafjarðarbæ
Guðrún Ingibjörg Halldórsdóttir,
Súðavíkurreppi
Jón Hörður Elíasson, Kaldrananeshreppi

Varamenn

Hjalti Karlsson, Ísafjarðarbæ
Friðbjörn Steinar Ottósson, Vesturbyggð
Guðmundur Ólafsson, Ísafjarðarbæ
Guðfinnur Ragnar Jóhannsson,
Bolungarvíkurkaupstað
Ingibjörg Kristjánsdóttir, Reykhólahreppi

Einar Valur Kristjánsson fulltrúi atvinnurekenda Hólmfríður Vala Svavarsdóttir

Fundur heilbrigðisnefndar 2022

Heilbrigðisnefnd fundaði 5 sinnum á árinu 2022. Milli funda er unnið í samráði við formann. Helstu mál á fundum heilbrigðisnefndar voru:

- 17. febrúar var fjallað um ársreikning 2021, samning um endurskoðun og bókhald. Andmæli Saltverks og athugasemdir vegna brennuleyfis á Garðstöðum
- 11. maí var fjallað um olíuslys OV á Suðureyri, Blóðvatnsmengun á Bíldudal, lyktarmengun frá Klofningi á Tálknafirði, lyktarmengun frá Arctic Protein á Bíldudal, mönnun í heilbrigðiseftirliti og ráðstefnu heilbrigðisfulltrúa á Akureyri
- 1. september var ársskýrsla 2021 lögð fram, bensínslys við Orkuna á Bíldudal, úrskurður um ærslabelg á Ísafirði, Fráveita frá Kampa, brenna að Garðstöðum og E.coli í neysluvatni í Reykjanesi. Áminning Sullivan vegna umgengni og Kampi, áminning vegna frárennslis.
- 29. september var lögð fram fjárhagsáætlun fyrir árið 2023 ásamt fjárhagsáætlun fyrir verkefnið Hreinir Vestfirðir. Átaksverkefni þar sem áhersla er lögð á hreinsun lóða og lendna. Verkefnið á sér fyrirmynd frá Suðurlandi og Suðurnesjum. Kostnaður er greiddur af sveitarfélögum eftir íbúafjölda.
- 15. desember var fjallað um afgreiðslur sveitastjórna á fjárhagsáætlun. Verkefninu hreinir Vestfirðir hafnað, fjallað um jarðvegsskipti OV í Flatey. E.coli í neysluvatni í Reykjanesi, starfsmannabúðir.

Tafla 2. Afgreiðslur heilbrigðisnefndar eftir árum

Afgreiðslur heilbrigðisnefndar eftir árum									
	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Fjöldi funda	5	5	5	6	5	5	6	5	4
Starfsleyfi	69	56	66	47	36	55	63	47	37
Tímabundin starfsleyfi	5	6	3	3	3	1	3	3	4
Brennuleyfi	8	19	8	19	27	21	25	25	20
Tóbakssöluleyfi	5	9	7	5	3	13	9	3	3
Undanþágur vegna sölu á tóbaki	14	14	6	1	13	8	8	5	18
Umsagnir um tækifærisleyfi	29	13	16	35	41	36	29	33	39
Umsagnir um rekstrarleyfi	21	23	35	24	36	30	64		
Umsagnir um skipulagsmál	30	16	30	24	29	29	20	30	13
Áminningar	3	1	4	24	8	9		4	23

Heilbrigðisfulltrúar, í umboði heilbrigðisnefnda, hafa það starf að framfylgja ákvæðum laga um hollustuhætti og mengunarvarnir og laga um matvæli ásamt öllum reglugerðum settum samkvæmt þeim. Heilbrigðisfulltrúar sinna öllu daglegu heilbrigðiseftirliti á svæðum nefndanna, afgreiða mál og umsagnir í umboði þeirra með fyrirvara um samþykki nefndarinnar. Milli funda er unnið í samráði við formann heilbrigðisnefndar.

Hlutverk

Hlutverk heilbrigðiseftirlits er viðamikil og skiptist í eftirlit með hollustuháttum s.s. leiksvæðum, skólum og sundlaugum, matvælaeftirlit með framleiðslu og dreifingu matvæla og mengunar- og umhverfiseftirlit t.d. með verkstæðum og umgengni. Markmið laga um hollustuhætti og mengunarvarnir er að búa landsmönnum heilnæm lífsskilyrði og vernda þau gildi sem felast í heilnæmu og ómenguðu umhverfi. Tilgangur matvælalaga er að tryggja sem kostur er gæði, öryggi og hollustu matvæla og að merkingar og aðrar upplýsingar um þau séu réttar og fullnægjandi. Heilbrigðiseftirlitið vinnur í almannáþágu að því m.a. að tryggja heilnæmi umhverfis og öryggi matvæla. Þetta er gert með reglubundnu eftirliti í fyrirtækjum og í samvinnu við stjórnvöld og íbúa.

Heilbrigðiseftirlit

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða starfar á vegum Heilbrigðisnefndar Vestfjarða og sér um að framfylgja lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998, lögum um matvæli nr. 93/1995, lögum nr. 85/2007 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald og lögum um tóbaksvarnir nr. 6/2007. Ásamt þeim reglugerðum sem settar eru samkvæmt lögnum, samþykktum sveitarfélaga og ákvæðum í sérstökum lögum eða reglugerðum sem nefndinni er eða kann að vera falið að annast framkvæmd á. Eftirlitinu er ætlað að vinna að bættu heilbrigðiseftirliti á svæðinu, annast fræðslu fyrir almenning og efla samvinnu við önnur yfirvöld og aðila sem vinna að þessum málum. Framkvæmdastjóri er ábyrgur fyrir rekstri

embættisins og ber að gæta hagkvæmni í rekstri þess og tryggja að kostnaður sé innan fjárheimilda. Í meginráttum skiptist eftirlitið í þrjá flokka, þ.e. almennt heilbrigðiseftirlit, mengunareftirlit og matvælaeftirlit. Megnið af starfseminni felst í reglubundnu eftirliti þar sem fyrirtæki eru heimsótt og gerðar eru athugasemdir við það sem ekki er í lagi. Athugasemdum eða kröfum um úrbætur er komið á framfæri við viðkomandi aðila í viðtölum og eftirlitsskýrslur eru sendar með tölvupósti úr eftirlitskerfi. Ef ítrekuðum kröfum er ekki sinnt á viðunandi hátt er málið lagt fyrir heilbrigðisnefnd til meðferðar og heilbrigðisfulltrúi sér síðan um að úrskurði nefndarinnar sé framfylgt. Þannig eru mál einstakra fyrirtækja ekki tekin fyrir í heilbrigðisnefnd nema um sé að ræða vafaatriði eða ef eftirlitsþoli sinnir ekki úrbótum.

Tveir starfsmenn starfa hjá heilbrigðiseftirliti Vestfjarða í fullu starfi. Anton Helgason framkvæmdastjóri og Hlynur Reynisson staðgengill framkvæmdastjóra. Báðir eru með líffræði menntun og hafa auk þess réttindi til að starfa sem heilbrigðisfulltrúar.

Kostnaður við heilbrigðiseftirlit

Tekjur sveitarfélaga vegna eftirlitsgjalda eru ekki skattstofn heldur þjónustugjald og því er óheimilt að taka hærra gjald en sem nemur eðlilegum og nauðsynlegum kostnaði við viðkomandi þjónustu. Einungis má innheimta eftirlitsgjöld fari eftirlit fram. Þess ber að geta að tíðni eftirlits er mjög mismunandi eftir fyrirtækjaflokkum. Þannig er töluvert af fyrirtækjum sem fá eftirlit á fjögurra ára fresti. Í gjaldskrá eftirlitsins er gert ráð fyrir árlegu eftirlitsgjaldi og er kostnaði við hverja heimsókn deilt niður á fjögur ár hjá þeim sem fá eftirlit á fjögurra ára fresti. Á það skalt bent að fyrirtæki og stofnanir eru ekki jafnt dreifð á sveitarfélögin. Þjónustugjöldin eru því fyrst dregin frá heildarkostnaði áður en kostnaðinum er skipt á sveitarfélögin. Fámenn sveitarfélög, þar sem þjónusta við ferðamenn er mikil s.s. sundlaugar og hótél sem þurfa mikið eftirlit, eru því með hátt gjald í gjaldskrá, og þar er því hlutfallslegur heildarkostnaður meiri á hvern íbúa.

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða ársreikningur 2022

Heilbrigðisnefnd Vestfjarða fjallaði um og samþykkti þann 2. febrúar 2023 endurskoðaðan ársreikning fyrir árið 2022. Heildar rekstrarkostnaður og stofnkostnaður var kr. 48.314.956 af því eru laun og launatengd gjöld 80%.

Kostnaður við eftirlitið er greiddur með eftirlitsgjöldum, þjónustutekjum, leyfisgjöldum og framlögum sveitarfélaga. Eftirlitsgjöld árið 2022 voru kr 30.521.080 Leyfisgjöld stóðu undir 6% af rekstrarkostnaði. Sértekjur vegna þjónustuverkefna og leyfisgjalda voru 6.253.490 kr sem var 5.253.490 kr umfram áætlun. Lagt var til og samþykkt af sveitarfélögum að ráðstafa hluta til endurnýjunar á bifreið heilbrigðiseftirlitsins með kaupum á rafmagnsbíl.

Eftirlitsferðir 2022

593 eftirlitskyldir aðilar voru á starfssvæði heilbrigðiseftirlits í árslok 2022, þeir voru heimsóttir í 232 eftirlitsferðum á árinu 2022.

Fyrirtæki fá oft matvælaeftirlit, hollustuháttaeftirlit og umhverfiseftirlit í sömu ferð. Til dæmis við eftirlit í hótél sem ekki er í þéttbýli, þá er matvælaeftirlit með vatnsbóli og veitingasölu, hollustuháttaeftirlit með veitingasal, gistiherbergjum og starfsmannaaðstöðu og umhverfiseftirlit með rotþró og meðhöndlun úrgangs.

Niðurstöður sýnatöku 2022

Til að kanna örverufræðilegt ástand matvæla tekur heilbrigðiseftirlitið sýni af neysluvörum og neysluvatni. Tíðni sýnatöku af neysluvatni er bundin í reglugerð. Þannig er mánaðarlega tekið vatnssýni á Ísafirði og í Bolungarvík. Hjá vatnsveitum annarra þéttbýlisstaða eru tekin sýni ársfjórðungslega en hjá einkavatsveitum er miðað við eitt vatnssýni á ári. Sýni af matvælum og vatni eru tekin til að kanna ástand þeirrar vöru sem er á boðstólum. Sýni eru send til bakteríuræktunar hjá rannsóknarstofu Matís ohf. Við ræktun er vanalega verið að rækta fram vísibakteríur, þ.e. kólí og saurkólí, en tilvist þeirra gefur til kynna óþrifnað eða mengun af sauruppruna. Ef þessar bakteríur finnast er talið að líkur séu á að aðrar og hættulegri sjúkdómsvaldandi bakteríur geti verið til staðar. Sýnin eru metin eftir ákveðnum stöðlum sem eru mismunandi eftir vörutegundum.

Tafla 3 niðurstöður sýnatöku 2022

Niðurstöður sýnatöku 2022				
	Fjöldi sýna	Stenst	Stenst ekki	
Neysluvatn	123	104	19	skv. reglugerð 536/2001
Heildarefnagreining á neysluvatni	5	5		skv. reglugerð 536/2001
Baðvatn	8	7	1	Skv. reglugerð 814/2010 eða 460/2015
Fiskvinnslur Ís	5			skv. reglugerð 536/2001
Annað	5			Ekki metið

Á árinu 2022 voru tekin 146 sýni. Tekin voru 123 sýni af neysluvatni. 19 af þeim stóðust ekki kröfur. Baðvatnssýni voru 8 og af þeim stóðst 1 ekki kröfur. Engin sýni voru tekin af sigvatni frá urðunarstöðum. Tekin voru sýni frá 9 kúabúum, af þeim var 1 sem ekki stóðst kröfur en úrbætur hafa farið fram. Hjá ferðapjónustufyrirtækjum voru tekin 41 sýni af þeim voru 7 sýni sem ekki stóðust kröfur hjá fjórum aðilum. Þéttbýlisstaðir koma vel út í ár, eitt sýni af 6 hjá vatnsveitu Hólmavíkur féll, en kom ekki fram í endurtekningu. 3 sýni af 11 hjá Bolungarvíkurkaupstað stóðust ekki kröfur í janúar, ágúst og október en kom ekki fram við endurtekningu. 3 sýni af 9 hjá Vatnveitu Bíldudals stóðust ekki kröfur í mars og byrjun apríl. Um litla mengun var að ræða sem kom ekki fram í öllum endurtekningarsýnum og niðurstaða því óskýr, helst var hallast að því að um óhreinindi í dreifikerfi væri að ræða.

Heildarefnagreining á neysluvatni var gerð frá fimm vatnsveitum. Patreksfirði, Bíldudal, Hólmavík, Bolungarvík og Ísafirði.

Eftirlit með fyrirtækjum og stofnunum er samkvæmt reglugerð um hollustuhætti nr. 941/2002. Þeir staðir sem flokkast undir almennt heilbrigðiseftirlit eru t.d. baðstaðir, íþróttahús, skólar og leikskólar, gististaðir, hársnyrtistofur, heilbrigðisstofnanir, nudd- og snyrtistofur og íbúðarhúsnæði. Árlega standa Umhverfisstofnun og heilbrigðiseftirlit sveitafélaganna fyrir sameiginlegum eftirlitsverkefnum og í ár var lögð áhersla á að skoða dvalar- og hjúkunarheimili.

Umhverfisstofnun heldur utan um samvinnuvettvang milli stofnunarinnar og heilbrigðiseftirlitssvæða í vinnuhópi um hollustuhætti.

Öll tjaldsvæði á starfssvæði heilbrigðiseftirlits Vestfjarða voru heimsótt árið 2022 og fylltur út gátlisti þar sem aðstaða og merkingar voru skoðaðar.

Raki og mygla

Heilbrigðiseftirlitið fær allnokkrar fyrirspurnir varðandi raka og myglu í íbúðarhúsnæði og má eflaust rekja það til mikillar umræðu í þjóðfélaginu. Við bendum fólki á að þar sem finnst sveppur þarf að lagfæra leka, þurrka raka og auka loftun t.d. með því að opna glugga. Síðan bendum við á að raka og myglu þarf að þrifa með sápu. Ef um skemmdir vegna raka er að ræða þarf að skipta út skemmda efninu, þrifa upp með sveppadrepandi efni og mála síðan yfir. Það þarf að fara varlega í upphafi við þrif, þ.e. væta mygluna í byrjun þannig að minna fjúki upp í loftið af gróum og henda tuskum að notkun lokinni. Þurrka þarf síðan ryk af öllu í íbúðinni eftir að búið er að hreinsa út. Á heimasíðu Umhverfisstofnunar eru ágætar leiðbeiningar um raka og myglu. Skólahúsnæði á Vestfjörðum fór ekki varhluta af myglu, verkfræðistofan Efla skoðaði skólahúsnæði og í kjölfarið var þremur skólum lokað Bíldudalsskóla, Hólmavíkurskóla og Suðureyrarskóla en í öðrum voru nemendur færðir til. Orsakir má rekja til að viðhaldi og lofttæingu er ekki sinnt.

Sund og baðstaðir

Kröfur til sund- og baðstaða fara eftir tveimur reglugerðum, annarsvegar reglugerð nr. 814/2010 um sund- og baðstaði og reglugerð um baðstaði í náttúrunni nr 460/2015. Í reglugerðum er tekið á þeim þáttum sem snúa að öryggi gesta, það er gæslu, búnaði og síðast en ekki síst heilnæmi baðvatns. Aldrei má gleyma því ábyrgðarhlutverki sem felst í laugargæslu, en skv. reglugerðinni þurfa t.a.m. ávallt að vera 2 starfsmenn á vakt en hægt er að sækja um undanþágu frá því ákvæði ef meðal gestafjöldi er undir 10 á ársgrundvelli á því tímabili sem um ræðir. Komi 20 gestir í laug með undanþágu frá laugargæslu þarf að kalla til auka starfsmann. Þjálfun starfsfólks skiptir gríðarlegu máli og hafa miklar framfarir orðið meðal rekstraraðila sundlauga þegar kemur að þjálfun og hafa langflestar laugar á svæðinu sent alla sína starfsmenn í hæfnispróf. Annað mikilvægt atriði við rekstur sundlauga er heilnæmi baðvatns, en með aukinni aðsókn eykst álag á hreinsivirki sundlauga. Því er mikilvægt að klórstyrkur baðvatns sé mældur 2svar á dag að lágmarki og styrkur hans sé ávallt á því bili sem kveðið er á um í reglugerðinni. Sjúkdómar, þar á meðal mjög alvarlegir, geta borist með baðvatni en þeir algengustu eru sýkingar í slímhimnum (augum, eyrum, hálsi og nefi), sárum og rispum á húð. Ein laug er flokkuð sem náttúrlaug í 1. flokki en aðrar laugar og pollar eru í 3. flokki þar sem ekki er gert ráð fyrir rekstri né eftirliti. Náttúrlaugar eru ekki klórblandaðar og því ekki hægt að tryggja öryggi og heilnæmi baðvatnsins.

Reglugerð nr. 460/2015 tekur á baðstöðum í náttúrunni. Markmið hennar er að stuðla að öryggi notenda og bættum hollustuháttum á baðstöðum í náttúrunni. Til að laug flokkist sem náttúruleg þarf laugin og bakki hennar að vera mynduð frá náttúrunnar hendi. Náttúrulegar flokkast í 3 flokka og eru 2 flokkar, þeir staðir þar sem rekstur er annaðhvort reglubundinn eða tilfallandi. Þeir flokkar eru starfsleyfis skyldir hjá okkur. Til að gæta öryggis á þeim stöðum þarf að liggja fyrir neyðaráætlun, viðbragðsáætlun, öryggisbúnaður og þjálfun starfsfólks. Taka skal 10 sýni á ári úr laug í flokki 1 en 2 sýni á ári úr laug í flokki 2. Mörk saurkólí baktería eru töluvert rýmri en miðað hefur verið við í reglugerð um fráveitur og skólp. Aftur á móti má ekki vera til staðar *p.aeruginosa* baktería en sú baktería er tiltölulega algeng í þeim sýnum sem við höfum verið að taka. Heilbrigðisnefnd getur heimilað eða fyrirskipað sótthreinsun, til að draga úr gróðurmyndun og fyrirskipað sótthreinsun á vatni hafi gerlafjöldi mælst endurtekið yfir hámarksgildum. 3. flokkur er laugar þar sem enginn rekstur er.

Sé rekstur náttúrulegs baðstaðar framseldur frá ábyrgðaraðila, s.s. frá landeiganda til ferðaþjónustuaðila, skal fylgja starfsleyfisumsókn samningur sem kveður á um ábyrgð hvors aðila um sig gagnvart rekstrinum og ákvæðum sem um hann gilda í reglugerðum og starfsleyfi. Rekstraraðili náttúrulegra baðstaða í 1. og 2. flokki skal bera kostnað af sýnatöku og uppsetningu sérstakra merkinga. Þegar sýrustig er utan viðmiðunargildis skal heilbrigðisnefnd sérstaklega huga að efnainnihaldi vatnsins með tilliti til öryggis baðgesta. Sótt hefur verið um starfsleyfi fyrir eina náttúrulega, Laugarhól.

Mengunarslys á Suðureyri 4.mars 2022

Þann 4.mars 2022 barst tilkynning um mengunarslys á Suðureyri sem rekja mátti til leka úr niðurgrofnum olútanki við aðveitustöð Orkubús Vestfjarða. Áætlað magn sem lak úr tanki eru um 10.000 lítrar af Marine gasoline sem notað er til að keyra varaafstöðvar fyrir Suðureyri. Mikil notkun og tíðar áfyllingar vegna skömmunar á rafmagni leiddu til þess að tankurinn var fylltur kvöldið áður og sáust ummerki um að fyllt hafi verið á tankinn þangað til sultaðist út úr loftröri hans. Heilbrigðiseftirlit mætti á staðinn innan 40 mín. frá fyrstu tilkynningu og þá var ljóst að töluvert magn hafi lekið niður. Samkvæmt fyrstu upplýsingum frá rekstraraðila var talað um innan við 100 lítra sem seinna var leiðrétt. Slökkviliði var tilkynnt um málið enda fer slökkviliðsstjóri með stjórn á vettvangi þangað til búið er að komast hjá bráðamengun. Hafnarstjóri ber ábyrgð á og annast aðgerðir vegna mengunar innan hafnarsvæðis og hefur heilbrigðisnefnd eftirlit með hreinsunaraðgerðum og ákveður í samræmi við Umhverfisstofnun hvenær árangur af hreinsun er nægur.

Strax var farið í að tæma tankinn til að koma í veg fyrir áframhaldandi leka. Hafnarstjóri kallaði eftir aðstoð Umhverfisstofunnar og komu starfsmenn frá þeim akandi vestur þar sem ekki var unnt að fljúga sökum veðurs. Aðgerðastjórn var virkjuð og viðbragðaáætlun OV samþykkt. Fundað var alla morgna næstu viku og farið yfir hvað gera skyldi og hvernig hafi gengið daginn áður. Skemmst er frá því að segja að tankurinn var grafinn upp og fluttur á Ísafjörð þar sem skemmdir voru skoðaðar. Reyndist lekinn koma úr 0.5 cm gati sem hafði

myndast neðarlega á tanknum. Fengnir voru 2 skimmarar að sunnan og var annar þeirra staðsettur í tjörninni ásamt ísogspulsum. Rótað var í læk og tjörn til að ná sem mestu af olíu upp sem sest hafði á botninn. Tjörnin var gengin reglulega og aukið innstreymi í hana til að hraða sem mest vatnsskiptum.

Mengunarslys eru sem betur fer fátíð á starfsvæði okkar og því mikilvægt að draga lærdóm af hvernig til tókst. Nokkrir hnökror voru vissulega hér og þar en á heildina litið þá tókst samstarf viðbragðsaðila og Orkubús Vestfjarða mjög vel. Hreinsunaraðgerðir voru hnitmiðaðar og tókust að okkar mati mjög vel. Áframhaldandi vöktun er í gangi. Mikil mildi var að olían hafði greiðan aðgang að sjónum því sjórinn brýtur olíuna hratt niður og var olían ekki sjáanleg þegar varðskipið Þór skoðaði Súgandafjörð nokkrum dögum eftir slysið. Frá fyrstu myndum sem teknar voru föstudaginn 4. mars má sjá greinilega olíulínu á steinum í hafnargarðinum. Höfnin virðist hafa skolast út mjög hratt og því mikilvægt að teppa ekki aðferð náttúrunnar með því að setja upp tálma til safna henni á einn stað. Vissulega hafði þetta slys áhrif á þó nokkra fugla þá aðallega æðarfugla, en talið er að um 200 fuglar hafi orðið olíublautir. **Mikilvægt er að viðbragðsáætlun vegna olíublautra fugla** sem var langt komin hjá Umhverfisstofnun, **verði gefin út hið fyrsta.** Á hinum Norðurlöndunum er almenningi ekki heimilt að halda eða sjá um hreinsun á fuglum. Hér líkt og í öllum málum er snúa að mengunarslysum, þá verður hreinsun að taka mið af því að henni er ætlað að valda minni umhverfisskaða en ef ekkert er aðhafst.

Hreinsun á lóðum og lendum -númerslausir bílar og lóðahreinsanir

Undanfarin 31 ár hefur heilbrigðiseftirlitið límt áminningu á bifreiðar að ósk einstakra sveitarfélaga og reikningur sendur viðkomandi sveitarfélagi og sveitarfélagið síðan séð um framkvæmd. Að fresti liðnum tekur eftiritið stjórnvaldsákvörðun um að fjarlægja viðkomandi bifreið. Framkvæmdin þ.e. að fjarlægja bifreið og geyma í tilskilinn tíma hefur verið framseld til sveitarfélaga. **Oft hefur eftirfylgni ekki verið sinnt.** Eftir nýja úrskurði hefur verkferill vegna númerslausra ökutækja verið lengdur umtalsvert. Þar sem um er að ræða vörslusviptingu þá þarf að vanda stjórnáslu þessara verkefna. Á síðustu árum hefur þetta verklag fengið athugasemdir í gegnum úrskurðarnefnd og umboðmann Alþingis. Stjórnásluferillinn við þessi verkefni hefur því lengst töluvert og utanumhald aukist. **Tvö svæði hafa farið þá leið að ráða sér fulltrúa sem sinnir eingöngu umhverfiseftirliti, lóðahreinsunum og númerslausum bifreiðum.**

Gert er ráð fyrir að verkefnið Hreindir Vestfirðir sé kostað af sveitarfélögum. Annan kostnað td. flutning á bílhæum eða hreinsanir á lóðum er gert ráð fyrir að eigendur borgi. Þar sem um lóðahreinsanir er að ræða er lögveðsréttur í viðkomandi lóð eða fasteign. Varðandi númerslausar bifreiðar þá er á Suðurnesjum sendur reikningur á síðasta skráða eiganda fyrir kostnaði við geymslu og fjarlægingu.

Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja er með skráðan verkferil varðandi númerlausar bifreiðar og lóðahreinsanir sem staðist hefur álit úrskurðarnefndar. Eigendur sem sinna ekki álímingum eru látnir greiða kostnað við að fjarlægja hlut eða bifreið.

Lagaheimildir til handa heilbrigðiseftirliti eru fyrir hendi fyrir lóðahreinsunum og fjarlægingu á númerslausum bifreiðum. Þessi verkefni heilbrigðiseftirlitsins eru heimildar-ákvæði á meðan önnur verkefni eru lögbundin og njóta því forgangs.

Heilbrigðiseftirlitið með núverandi mannskap hefur ekki bolmagn til að sinna þessum verkefnum til viðbótar öðrum verkum. Líkt og komið hefur fram þá hafa svæði sett af stað sérverkefni varðandi þessi mál og ráðið starfsmann í þetta verkefni. Hægt er að nálgast kynningarefni frá þessum svæðum á heimasíðum þeirra.

Ef skoðar eru árskýrslur annara heilbrigðiseftirlitssvæða þá eru öll svæði að líma á númerslausa bíla og bílhræ. Sveitarfélög sjá síðan um framkvæmd eftir að stjórnsluákvörðun hefur verið tekin.

Lyktarvandamál og óhöpp með lífrænan úrgang

Í febrúar varð mikill laxadauði í kvíum í Dýrafirði, laxinn var hakkaður á bryggjunni á Þingeyri og beint í skip. Ekki varð vart við starfsmenn Umhverfisstofnunar né Matvælastofnunar né tilkynningar til heilbrigðiseftirlits. **Vonast er til að þegar slíkar uppákomur verða að Heilbrigðiseftirliti verði gert viðvart líkt og lög gera ráð fyrir.**

Seinni hluta árs 2021 og fyrrihluta árs 2022 voru miklar kvartanir frá íbúum á Tálknafirði vegna ólyktar, grútarmengunar og slæmrar umgengni. Á Tálknafirði tengdust þessar kvartanir frýstingu á slógi og öðrum fiskúrgangi frá fyrirtæki á svæðinu. Við ítrekað eftirlit var ekki hægt að staðfesta hver vandinn var. Ljóst var að ef úrgangur er geymdur of lengi þá gýs upp veruleg lykt, ef hreyft er við skemmdu hráefni. Hráefni í reiðuleysi hafði verið komið fyrir í gömlu

frystihúsi við hlið vinnslu, bæði í frystiklefa og utandyra í ruslahaug. Ástandið lagaðist þegar fyrirtækið tók á starfsmannamálum sínum. Heilbrigðiseftirlitið mætti í 7 eftirlitsferðir í fyrirtækið á meðan ástandið varði.

Tankur í meltuvinnslu Arctic Protein á Bíldudal yfirfylltist og flæddi úrgangur út um loftunarrör. Settur var upp skynjari og þannig komið í veg fyrir að slíkt gæti endutekið sig. Annað lyktarmál kom upp í kringum Arctic Protein þegar úldnaði í millitanki.

Lyktarvandamál komu ekki upp aftur þegar búið var að þrifa og átta sig á orsökum vandans, þannig að atburðir sem þessi eiga ekki að endurtaka sig.

Starfsleyfi vegna fráveitu

Tekin var saman losun í fráveitu fyrir árið 2022. Samtals losun frá Vestfjarðasvæði er 33.382 pe árið 2022. Skýrsla um losun er tekin saman á þriggja ára fresti. Losun frá íbúum er um 7000 pe, ferðapjónusta er með óverulega losun en megnið af losuninni kemur frá atvinnurekstri, mjólkurvinnslu (3.556 pe), fiskvinnslu (3.556 pe), rækjuvinnslu (18.166 pe) og laxasláturhúsum (3.639 pe). **Heilbrigðiseftirlit hafa vakið athygli á því að mögulegu séu ákvæði um að fyrirtæki hreinsi skólp frá sér ekki nægjanlega skýr og erfitt að framfylgja þeim. Reglugerð um fráveitur og skólp nr. 798/1999 hefur í þónokkur ár verið til endurskoðunar en því miður ekki verið kláruð. Í drögum þeirrar endurskoðunar er grein um iðnaðarskólp.**

Drög: 12. gr. Iðnaðarskólp. Iðnaðarskólp, sem veitt er í fráveitu fyrir þéttbýli, skal forhreinsað eins og þörf er á til að vernda heilsu starfsfólks sem vinnur við fráveitur og einnig til að tryggja að fráveita verði ekki fyrir skemmdum, að hreinsun skólps truflist ekki, að hægt sé að meðhöndla seyru eða farga á öruggan hátt og að skólpíð spilli ekki umhverfinu. Sjá leiðbeinandi skrá yfir þætti sem spillt geta fráveitubúnaði og/eða virkni hreinsibúnaðar ásamt leiðbeinandi viðmiðunargildum fyrir þá í viðauka V. Kröfur í samræmi við framangreind ákvæði skal taka upp í starfsleyfi starfsleyfisskylds atvinnurekstrar.

Iðnaðarstarfsemi þar sem fellur til skólps sem leitt er í eigin fráveitu er háð ákvæðum um hreinsibúnað í starfsleyfi. Það verður að koma vilji frá stjórnvöldum að koma þessum hlutum í lag og varla hægt að bíða lengur með að Reglugerðin verði gefin út.

Mikilvægt er að fráveitur sveitarfélaga séu með formleg starfsleyfi, en ef þau geta ekki uppfyllt kröfur í reglugerðum þá þarf að sækja um undanþágur hjá ráðuneyti. Heilbrigðisnefnd veitir starfsleyfi vegna fráveitu- og hreinsibúnaðar sem notaður er við meðhöndlun, hreinsun og losun á skólpi frá þéttbýli. Frá Umhverfisstofnun hefur sú túlkun fengist að starfsleyfi skuli gefa út þótt fráveitan hafi ekki uppfyllt kröfur fráveitureglugerðar um hreinsun fráveituvatns. Túlkun Umhverfisstofnunar á 8. tl. Í reglugerð nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem hefur í för með sér mengun segir að „það feli í sér að allar fráveitur frá þéttbýli séu háðar starfsleyfi þótt ekki sé búið að setja dælu- og hreinsibúnað við útrásir, sbr. orðalagið: Skólphreinsistöðvar, útrásardælustöðvar og fráveitur.“ (Bréf frá UST dags 19.6.2013). Ísafjarðarbær og Bolungarvík hafa starfsleyfi fyrir fráveitur sveitarfélagsins skv. reglugerð um fráveitur og skólp nr. 789/1999.

Loftlagsmál

Á Vestfjörðum skapaðist sérstakt ástand vegna lélegrar vatnsstöðu hjá Landsvirkjun og komu afleiðingarnar harkalega niður á Vestfjörðum þar sem skerðanleg raforka á svæðinu er notuð til húshitunar. Vestfirðir eru svokallað kalt svæði þar sem jarðhiti er ekki til staðar. Fjarvarma veitur voru keyrðar á olíu í stað rafskautakátla. Að auki var starfsemi sundstaða sem notuðu skerðanlega orku takmörkuð. Vegna skerðinga rafmagns frá Landsvirkjun var árið 2022 notaðir 2,1 milljón lítrar af olíu til húshitunar og rafmagnsframleiðslu þ.e 10föld aukning miðað við árið 2021 þegar notaðir voru 210.000 lítrar.

Matvælaeftirlit

Matvælastofnun heyrir undir Matvælaráðuneyti. Forstjóri Matvælastofnunnar fer með samræmingu á matvælaeftirliti. Samstarf Matvælastofnunar við eftirlitssvæðin hefur aukist. Mánaðarlega eru haldnir fundir með forstjóra og framkvæmdastjórum heilbrigðiseftirlitssvæðanna. Að auki er starfandi matvælahópur um málefni matvælaeftirlits. Um eftirlit með matvælum fer samkvæmt lögum nr. 93/1995 um matvæli og reglugerðum settum samkvæmt þeim. Matvælaeftirlit felst í eftirliti með framleiðslu, dreifingu og sölu á matvælum til að tryggja heilnæm og ómenguð matvæli. Þannig skal staðið að framleiðslu og dreifingu matvæla að þau valdi ekki heilsutjóni og að ekki sé beitt blekkingum í viðskiptum með þau. Vakin er athygli á að neysluvatn flokkast sem matvæli og þarf því að lúta sömu lögmaílum. Matvælalöggjöf Evrópusambandsins hefur nú verið innleidd, þ.e. reglugerð EB nr. 178/2002. Hagsmunir neytenda eru þar settir í öndvegi og munu reglur um rekjanleika matvæla leika stórt hlutverk. Með þeim mun verða mögulegt að rekja feril matvæla á öllum stígam

framleiðslu og dreifingar. Ábyrgð framleiðenda og dreifingaraðila gagnvart neytendum matvæla er dregin skýrt fram. Frá Matvælastofnun berast tilkynningar um matvörur sem ekki standast kröfur og fundist hafa á markaði. Er þá tilkynnt um sölustöðvun eða innköllun matvæla.

Eftirlit með neysluvatni er umfangsmesta matvælaeftirlit Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða. Á skrá eru 10 vatnsveitur fyrir 20 – 3.000 íbúa og 22 einkavatnsveitur. Þessu til viðbótar eru fjölmargir þjónustuaðilar til sveita þar sem boðið er upp á vatn t.d. gisting, ferðamannastaðir, tjaldstaði ofl. Heilbrigðiseftirlitið hefur fylgst með eins og kostur er, að neysluvatn sé í lagi eða að lágmarki að gestir séu varaðir við með auglýsingu sem heilbrigðiseftirlitið krefst að sé hengd upp þar sem neysluvatn hefur ekki staðist kröfur. 182 fyrirtæki eru skráð á svæðinu sem matvælafyrirtæki þau voru heimsótt í 108 eftirlitsferðum.

Skylt er að leggja fram landsbundna eftirlitsáætlun til margra ára (LEMA), samkvæmt 109. gr. reglugerðar (EB) nr. 2017/625 um opinbert eftirlit og aðra opinbera starfsemi sem miðar að því að tryggja að lögum um matvæli og fóður og reglum um heilbrigði og velferð dýra, plöntuheilbrigði og plöntuverndarvörur sé beitt. Reglugerðin var innleidd á Íslandi með reglugerð nr. 234/2020. Eftirlitsáætlunin er liður í að framfylgja löggjöf sem fellur undir svið reglugerðarinnar og vakta og sannprófa að stjórnendur fyrirtækja uppfylli viðeigandi ákvæði löggjafar á öllum stigum framleiðslu, vinnslu og dreifingar.

Tafla 4 LEMA landsbundin eftirlitsáætlun með matvælum.

1.2. Opinbert eftirlit með rekstraraðilum/starfsstöðvum	Fjöldi starfsstöðva	Fjöldi eftirlita	LEMA MARKMIÐ HES	
			reglubundinna eftirlita	Hutfall eftirlits sem var sinnt á árinu
Ræktun nytjaplantna/matjurta	0		0	
Vinnsla og geymsla aldina og grænmetis	0		0	
Framleiðsla á jurtaolíu og feiti	1	1	1	100
Framleiðsla á kornvöru, sterkju og sterkjuafurðum	0		0	
Framleiðsla á bakarísvörum og mjólkenndum vörum	2	2	2	100
Framleiðsla á öðrum matvælum	13	9	8,75	100
Framleiðsla á drykkjarvörum	2	2	2	100
Heildsala	1	0	1	0
Smásala	18	11	16,5	67%
Flutningar og geymsla	5	0	4,25	0
Veitingasala og -þjónusta	122	45	77	58%
Annað	18	38	63	60%
Starfsstöðvar sem framleiða snertiefni matvæla	0			

Árið 2020 réð umhverfis- og auðlindaráðuneytið og atvinnuvega- og nýsköpunaráðuneytið fyrirtækið KPMG til að gera greiningu á opinberu eftirliti heilbrigðiseftirlits. Greiningin byggir á gögnum frá árinu 2019 og samtölum við heilbrigðiseftirlits svæðin 2020. Niðurstöður voru kynntar með skýrslu í maí 2020 en síðan hefur verið unnið í að bæta úr þeim athugasemdum sem KPMG setti fram. Taka þarf fram að KPMG hefur ekki kannað áreiðanleika gagna sem skýrslan byggir á, en könnunin byggir á gögnum heilbrigðiseftirlits fyrir eftirlit árið 2019. Rætt var við framkvæmdastjóra heilbrigðiseftirlitssvæða, yfirmenn Umhverfisstofnunar og Matvælastofnunar, en eingöngu heilbrigðiseftirlit var skoðað. Skýrslan er samantekt á skoðunum stofnana sem þátt tóku. Helsta niðurstaðan er að stærri svæði eru ódýrari í rekstri og tekst betur að uppfylla kröfur. Til að tryggja samræmingu milli svæða þurfa stofnanir ríkisins að leggja frekari áherslu á samræmingar hlutverk sitt. Í framhaldi af skýrslunni var boðað að áfram yrði skoðað fyrirkomulag opinbers eftirlits. Þriggja manna endurhönnunarnefnd var sett á fót á vegum ráðuneytis. Í nefndinni sitja fyrrverandi starfsmaður Umhverfisstofnunar, fyrrverandi starfsmaður Matvælastofnunar og fyrrverandi bæjarstjóri.

Heilbrigðiseftirlit er nærþjónusta við íbúa og þar sem til stendur að endurskoða hollustuháttalögin þá er ekki úr vegi að rifja upp sögu heilbrigðiseftirlits í gegnum lagasetningar. Heilbrigðiseftirlit hefur frá upphafi verið á vegum sveitarfélaga, 1918 var fyrsti heilbrigðisfulltrúinn ráðinn í fullt starf hjá Reykjavíkurborg. Löggjöf um heilbrigðiseftirlit kemur fyrst fram með lögum árið 1969 þar sem hvert sveitarfélag sinnir eftirliti í sínu umdæmi. Í byrjun voru tilteknar 47 nefndir á 47 svæðum. Einungis stærstu sveitarfélögin réðu á þessum tíma heilbrigðisfulltrúa. Veigamikil breyting varð síðan árið 1981 þegar eftirlitið er svæðisbundið og einn heilbrigðisfulltrúi hvers svæðis starfar sem framkvæmdastjóri. Næsta stóra breyting á hollustuháttalögum kemur árið 1998 þegar svæðisnefndir taka við hlutverki heilbrigðisnefnda og að megninu til, er þá komið það form á eftirlitinu eins og það er í dag. Á liðnum árum hafa verkefni stöðugt verið færð frá Heilbrigðiseftirliti sveitarfélaga til stofnana ríkisins þ.e Matvælastofnunar og Umhverfisstofnunar

- 2010 - Eftirlit með mjólkurstöðvum, litlum kjötvinnslum og fiskvinnslum fluttist til Matvælastofnunar
- 2013 - Eftirlit með efnavöru flutt til Umhverfisstofnunar við setningu efnalaga
- 2015 - Lítil fiskeldisfyrirtæki undir 200t færð til Umhverfisstofnunar og Matvælastofnunar með lögum um fiskeldi
- 2016 - Eftirlit með pauleldisbúum og lyfjaframleiðslu flutt til Umhverfisstofnunar með breytingu á lögum nr. 7/1998
- 2017 - Heimagisting felld út úr lögum nr. 7/1998
- 2017 - Eftirlit með færanlegum malbikunarstöðvum

Eina verkefnið sem hefur færst til heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga er eftirlit með olíuafgreiðslu í höfnum og lausatönkum olíu árið 2018.

Samantekt 2022 hjá Heilbrigðiseftirliti Vestfjarða.

- Á árinu 2022 voru tekin 132 sýni, af þeim voru 19 sem ekki stóðust kröfur.
- Neysluvatn þéttbýlisstaða á að vera 100% í lagi, annað er ekki samþykkt, hvorki af íbúum né samfélaginu. Því þarf að skerpa á innra eftirliti vatnsveitna og læra af þeim tilvikum sem upp koma.
- Neysluvatn í dreifbýli þ.e. ferðapjónusta og kúabú. Skoða þarf hvort vatnsból séu vel lokuð þannig að smit frá yfirborðsvatni berist ekki í vatnsból. Eins þarf að huga vel að því hvort nægjanlegt neysluvatn sé til staðar.
- Baðstaðir í náttúrunni eru allmargir á okkar svæði en erfitt hefur verið að flokka þá eftir náttúrulega reglugerðinni.
- Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga hefur það að markmiði að búa landsmönnum heilnæm lífsskilyrði og vernda þau gildi sem felast í ómenguðu umhverfi og matvælum. Heilbrigðiseftirlit þjónar almenningi og umhverfi.
- Umhverfisátakið Hreinir Vestfirðir fékk ekki framgang.

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða þakkar gott samstarf við sveitarfélögin, fyrirtæki og almenning og horfir björtum augum fram á veginn og til þeirra verkefna sem bíða okkar á komandi árum.

Bolungarvík í maí 2023

Anton Helgason
Framkvæmdastjóri
Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða

Hlynur Reynisson
Staðgengill frkv.stjóra
Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða